

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

КАРПОВА ОКСАНА СЕРГІЇВНА

УДК 343.985.7: 343.711

**КРИМІНАЛІСТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА
ТА ОСНОВИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРАДІЖОК
ЗІ СКЛАДІВ ТА БАЗ ЗБЕРІГАННЯ ТОВАРІВ**

12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика;
судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпро – 2026

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у приватній установі «Науково-дослідний інститут публічного права».

Науковий керівник –

доктор юридичних наук, професор

Дрозд Валентина Георгіївна,

Донецький державний університет внутрішніх справ,

провідний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії

публічної безпеки громад факультету № 2.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Тарасенко Олег Сергійович,

Національна академія внутрішніх справ,

проректор;

кандидат юридичних наук

Сисолятин Валерій Вікторович,

Бюро економічної безпеки України,

заступник керівника департаменту – керівник управління.

Захист відбудеться 20 лютого 2026 р. о 09.00 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 у Дніпровському державному університеті внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпро, просп. Науки, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у загальній бібліотеці Дніпровського державного університету внутрішніх справ (м. Дніпро, просп. Науки, 26).

Автореферат розіслано 16 січня 2026 р.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Василь Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Конституція України проголошує непорушність права приватної власності та гарантує недоторканність житла (ст. ст. 30, 41). Недоторканність приватної власності визнається надзвичайною соціальною цінністю в умовах оновлення нашого суспільства, формування демократичної, правової держави. Охорона приватної власності, її захист від злочинних посягань була й залишається одним із найважливіших завдань правоохоронних органів.

Економічний стан у державі, рівень достатку населення, розв'язана росією війна проти нашої країни протягом останніх років, на жаль, не сприяють зменшенню рівня злочинності корисливої направленості. Статистичні дані свідчать, що кількість крадіжок, вчинених за останні роки, залишається на достатньо високому рівні. Так, за даними Офісу Генерального прокурора, у 2020 р. вчинено 138 562 крадіжки, у 2021 р. – 113 517, у 2022 р. – 69 496, у 2023 р. – 82 123, у 2024 р. – 55 576. У загальній структурі злочинності крадіжки складають від 40 до 50 % від усіх кримінальних правопорушень. У більшості випадків крадіжки вчиняються з квартир громадян. Однак значне місце займають також крадіжки зі складів, баз, магазинів та інших торговельних точок. Так, у 2020 р. таких крадіжок вчинено 17 857, у 2021 р. – 15 136, у 2022 р. – 12 113, у 2023 р. – 17 140, у 2024 р. – 11 657. Із них кримінальні правопорушення, в яких особам вручено повідомлення про підозру, складають 12 493, 11 674, 9023, 14 548 та 10 186 відповідно. Незважаючи на значний, відносно інших правопорушень, відсоток повідомлень про підозру, велика їхня кількість все ж таки залишається нерозкритою. Аналізом судово-слідчої практики встановлено, що відсоток нерозкритих кримінальних правопорушень із наведених статистичних даних припадає саме на крадіжки зі складів та баз зберігання товарів.

Низька ефективність розслідування крадіжок зі складів обумовлена причинами як об'єктивного, та і суб'єктивного характеру. До основних чинників належать: недостатня охорона більшості складських приміщень; обрання злочинцями часу вчинення злочинів, що не сприяє встановленню свідків і очевидців; несвоєчасне сповіщення органів поліції про вчинення кримінального правопорушення, що унеможлиблює застосування методики розслідування «за гарячими слідами»; воєнний стан в країні, що впливає на режим роботи підприємств, тощо. На стан розслідування також впливає велика завантаженість органів досудового розслідування, що обумовлює віднесення крадіжок на «другий план», як порівняти з насильницькими та воєнними злочинами. Однією з причин також є відсутність на сьогодні науково обґрунтованої методики розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів.

Проблемами методики розслідування окремих видів злочинів, зокрема крадіжок, у різні часи займалися провідні українські науковці: Ю. Аленін, І. Басиста, В. Бахін, А. Волобуєв, В. Гончаренко, М. Єфімов, В. Журавель, А. Іщенко, Н. Клименко, І. Когутич, О. Колесніченко, В. Коновалова, В. Кузьмічов, В. Лисенко, В. Лисиченко, В. Лукашевич, Є. Лук'янчиков,

Г. Матусовський, О. Одерій, І. Пиріг, В. Плетенець, М. Погорецький, О. Пчеліна, М. Салтевський, М. Сегай, В. Стратонов, Г. Тетерятник, В. Тіщенко, Л. Удалова, П. Цимбал, К. Чаплинський, С. Чернявський, Ю. Черноус, В. Шевчук, В. Шепітько, В. Юсупов та ін.

Розслідуванню окремих видів крадіжок присвячено наукові праці таких вчених, як: В. Бондар, А. Васківський, Ю. Висотенко, Д. В'юнник, В. Дрозд, М. Капустіна, Ю. Коваль, А. Кудінов, П. Кудлай, А. Кузьменко, Є. Макаренко, В. Підпалій, Ю. Рудницька, В. Самсонова, І. Сорока, І. Твердохліб, О. Швидкий та ін. Однак у працях зазначених науковців недостатньо уваги приділялося криміналістичній характеристиці й особливостям розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. Все викладене вище свідчить про актуальність і своєчасність розробки означеної методики.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Плану заходів із виконання обов'язків та зобов'язань України, що впливають з її членства в Раді Європи (Указ Президента України від 12.01.2011 № 24/2011); Національної стратегії у сфері прав людини (Указ Президента України від 25.08.2015 № 501/2015); Указу Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»; Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14.09.2020 № 392/2020); Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр. (постанова Кабінету Міністрів України від 05.08.2020 № 695); Стратегії розвитку сфери інноваційної діяльності (розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 № 526-р); Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 рр. (постанова загальних зборів НАПрН України від 26.03.2021 № 12-21); тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11.06.2020 № 454); тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок Міністерства освіти і науки на 2022–2026 роки (наказ МОН України від 03.02.2022 № 109), Основних напрямів наукових досліджень Науково-дослідного інституту публічного права.

Мета і завдання дослідження. *Мета* дисертаційного дослідження полягає у розробці криміналістичної характеристики та основ розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів на основі теоретичних положень кримінального процесу, криміналістики та інших наук, а також узагальнення відомостей слідчої та судової практики. Для досягнення зазначеної мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- визначити предмет злочинного посягання та обстановку, в якій вчиняються крадіжки зі складів і баз зберігання товарів;
- окреслити способи та сліди вчинення злочину;
- надати характеристику особі злочинця та потерпілого;
- встановити особливості виявлення слідів крадіжки та початку досудового розслідування;
- визначити типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування

крадіжок зі складів і баз зберігання товарів та розробити алгоритм їх вирішення;

- розробити напрями діяльності слідчого на подальшому етапі розслідування;

- визначити особливості проведення вербальних і нонвербальних слідчих (розшукових) дій;

- надати рекомендації щодо використання спеціальних знань при розслідуванні крадіжок зі складів і баз зберігання товарів.

Об'єктом дослідження є правовідносини, що виникають у стадії досудового розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів.

Предмет дослідження – криміналістична характеристика та основи розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів.

Методи дослідження. Методи дослідження визначені специфікою роботи, її метою та завданнями з урахуванням об'єкта та предмета дослідження. Методологічною основою дисертації є *діалектичний метод* наукового пізнання, що дозволив розглянути предмет дослідження у динаміці. Під час дослідження було використано такі методи наукового пізнання: *методом системного аналізу* було визначено типові слідчі ситуації початкового та подальшого етапів розслідування, а також узагальнено та систематизовано тактичні прийоми проведення окремих слідчих (розшукових) дій щодо їх вирішення (підрозділи 2.2, 2.3); методи *формальної логіки*, а саме *синтез, аналіз, дедуція, індукція, абстрагування, аналогія*, використовувалися під час розробки елементів криміналістичної характеристики (розділ 1) та формування висновків за розділами дисертації; *соціологічні методи* застосовувалися під час анкетування та інтерв'ювання слідчих, дізнавачів, працівників оперативних підрозділів, які здійснювали досудове розслідування вказаної категорії кримінальних проваджень; *статистичні методи* – для узагальнення даних статистичної звітності та емпіричних матеріалів, що стосуються предмета дослідження, використання їхніх порівняльних показників та результатів, що відображають стан та характер сучасної злочинності у цій категорії проваджень; *структурно-функціональний метод* дослідження надав змогу створити алгоритм дій слідчого з метою ефективного проведення досудового розслідування вказаної категорії кримінальних проваджень.

Нормативно-правову та інформаційну основу дисертаційного дослідження складають: Конституція України, Кримінальний процесуальний кодекс України, чинні законодавчі й підзаконні нормативно-правові акти, що регулюють кримінальні процесуальні відносини в нашій державі.

Науково-теоретичне підґрунтя дисертації становлять наукові праці вітчизняних фахівців у галузі загальної й юридичної психології, соціології, криминології, криміналістики, кримінального, кримінального процесуального права, оперативно-розшукової діяльності, інших галузевих правових наук.

Емпіричну основу дослідження складають результати узагальнення оперативної, слідчої та судової практики. Досліджені матеріали кримінальних проваджень та судової практики з розслідування крадіжок зі складів та баз

зберігання товарів за період 2019–2025 рр., дані офіційної статистичної звітності Офісу Генерального прокурора за 2020–2024 рр., зведені результати анкетування та інтерв'ювання слідчих, дізнавачів та працівників оперативних підрозділів Національної поліції України.

Наукова новизна одержаних результатів полягає у тому, що вперше в Україні буде комплексно досліджено криміналістичну характеристику та розроблено основи розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку нових положень, висновків та пропозицій, що виносяться на захист, зокрема:

уперше:

– визначено предмет злочинного посягання – речі матеріального світу, які можна поділити на три групи: а) предмети, призначені для подальшого продажу; б) предмети, призначені для їх подальшого використання у промисловому виробництві чи сфері послуг як самим крадієм, так і колом його родичів, друзів, знайомих; в) речі, що використовуються крадієм для власного споживання;

– встановлено кореляційні зв'язки між способом вчинення крадіжок, що розглядається у сукупності трьох складових: підготовки, вчинення та приховування злочину, та обстановкою вчинення крадіжок, а саме: місцем вчинення злочину, що характеризується розміром і конструктивними особливостями приміщення складу, способом зберігання продукції, ступенем захищеності, місцем розташування відносно населеного пункту; проміжком часу, в який вчиняється крадіжка; виробничими умовами та режимом роботи підприємства;

– виокремлено, надано характеристику та розроблено алгоритм дій слідчого у таких типових слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування: 1) є інформація про виявлення ознак проникнення до приміщення та відсутності матеріальних цінностей; відомості щодо часу вчинення, способу проникнення, предмета злочинного посягання, завданих збитків, але при цьому відсутня будь-яка інформація щодо особи підозрюваного або підозрюваних, очевидці та свідки події відсутні; 2) є заява щодо вчинення крадіжки, встановлено час вчинення правопорушення; предмет злочинного посягання; спосіб проникнення у приміщення; дані щодо кількості та зовнішнього вигляду правопорушників, отримані з камер спостереження або від наявних свідків, очевидців, але при цьому нікого з підозрюваних не затримано, та місце їх перебування невідомо; 3) є заява щодо вчинення крадіжки, відсутні матеріальні цінності; встановлено, що кримінальне правопорушення вчинено групою осіб, при цьому одного з підозрюваних затримано на місці вчинення злочину; 4) є свідки, очевидці крадіжки, а також відомості про спосіб вчинення, механізм події, кількість та ознаки зовнішності співучасників, але відсутнє викрадене майно; підозрюваного або злочинну групу затримано на місці або безпосередньо після вчинення крадіжки з викраденим майном, присутні свідки та очевидці; 5) ознаки крадіжки виявлено через деякий значний час після вчинення злочину і відсутня будь-яка інформація щодо події кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили;

удосконалено:

– поняття криміналістичної характеристики крадіжок як інформаційної моделі кримінального правопорушення, що використовується на початковому етапі розслідування та являє собою систему даних щодо найбільш типових ознак предмета посягання, обстановки, способів, слідів правопорушення, особи потерпілого та злочинця;

– діяльність слідчого під час отримання первинної інформації про події злочину та систему заходів щодо перевірки достовірності такої інформації, а також визначено обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів;

– алгоритм дій слідчого на подальшому етапі розслідування залежно від типових слідчих ситуацій, що відрізняються ступенем визнання вини підозрюваним;

– організаційно-підготовчі і тактичні особливості проведення огляду та обшуку за вказаною категорією кримінальних правопорушень;

– тактичні прийоми проведення допиту свідків, потерпілих, підозрюваного за наявності конфліктної та безконфліктної ситуацій;

дістало подальшого розвитку:

– положення криміналістики щодо криміналістичної характеристики, етапів розслідування, ситуаційного підходу до формування і типізації слідчих ситуацій в криміналістичній методиці;

– теоретичні основи використання спеціальних знань під час розслідування кримінальних правопорушень у формі залучення спеціалістів до проведення слідчих (розшукових) дій та проведення експертизи;

– рекомендації щодо впровадження новітніх техніко-криміналістичних засобів і методів у розслідування кримінальних правопорушень.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що сформульовані у дисертації положення, висновки і рекомендації можуть бути використані у:

– *науково-дослідній діяльності* – під час здійснення теоретичних досліджень із питань розробки окремих криміналістичних методик загалом та особливостей методики розслідування крадіжок зокрема (акт впровадження Дніпровського державного університету внутрішніх справ від 30 жовтня 2025 р.);

– *освітньому процесі* – під час підготовки та проведення занять для здобувачів вищої освіти з навчальних дисциплін: «Основи криміналістики», «Криміналістика», «Методика розслідування кримінальних правопорушень», «Тактичні особливості проведення слідчих (розшукових) дій», «Судова експертологія», а також при розробці навчально-методичних та дидактичних матеріалів із означених дисциплін (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 13 серпня 2025 р.);

– *практичній діяльності* – для вдосконалення роботи органів дізнання, досудового розслідування та оперативних підрозділів із розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів (акт впровадження Дніпропетровського НДЕКЦ МВС від 13 вересня 2025 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дослідження оприлюднено в доповідях на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи» (м. Київ, 21 листопада 2024 р.); «Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти» (м. Дніпро, 21 березня 2025 р.); «Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку» (м. Київ, 20 червня 2025 р.).

Публікації. Основні положення та висновки, сформульовані в дисертаційному дослідженні, відображено у 8 наукових публікаціях, серед яких: 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, 1 стаття у міжнародному науковому виданні, 3 тези доповідей, опубліковані за результатами участі у науково-практичних конференціях.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається з основної частини (вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків), списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 204 сторінки, із них основний текст дисертації – 149 сторінок. Список використаних джерел налічує 208 найменувань та займає 20 сторінок. Чотири додатки розміщено на 21 сторінці.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** визначено актуальність теми дослідження, ступінь її наукової розробленості, зв'язок із науковими планами, програмами, темами, визначено мету та відповідні їй завдання, об'єкт, предмет дослідження, окреслено методи, що застосовувалися для досягнення результату, а також наукову новизну отриманих результатів, їх теоретичне та практичне значення, апробацію результатів дисертації, надано відомості про наукові публікації, структуру та обсяг дисертації.

Розділ 1 «Криміналістична характеристика крадіжок зі складів та баз зберігання товарів» складається з трьох підрозділів, у яких розкрито поняття криміналістичної характеристики крадіжок зі складів та баз зберігання товарів, її структура та зміст кожного з елементів.

У **підрозділі 1.1 «Предмет злочинного посягання та обстановка вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів»** на основі аналізу поглядів науковців на зміст та сутність криміналістичної характеристики окремого виду злочину розглянуто поняття та структуру криміналістичної характеристики крадіжок зі складів та баз зберігання товарів.

Структурними елементами криміналістичної характеристики крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є: предмет злочинного посягання; обстановка вчинення кримінального правопорушення; спосіб вчинення; типові сліди; характеристика особи правопорушника та потерпілого.

Основними елементами обстановки вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів визначено місце, час та умови діяльності підприємства. Місцем вчинення кримінального правопорушення є приміщення складів, що можуть бути

класифіковані за такими критеріями: розміром і конструктивними особливостями; способом зберігання продукції; ступенем захищеності; місцем розташування відносно населеного пункту; режимом роботи. Час вчинення правопорушення пов'язаний із режимом роботи підприємства: 78 % випадків крадіжок вчиняється у нічний час, 22 % – у денний час, як правило, особами, які мають вільний доступ до майна, що знаходиться на складі. Частіше крадіжки вчиняються на складах, що працюють не кожен день, а відкриваються за потребою, рідше – при цілодобовій роботі. За місцем розташування частіше крадіжки вчиняються на складах, що розташовані на околицях міст та не мають належної охорони.

У підрозділі 1.2 «Способи та сліди вчинення кримінального правопорушення» розглянуто такі складові елементи криміналістичної характеристики, як способи вчинення та відповідні до них сліди, що характеризують розглядуваний вид кримінального правопорушення.

Досліджено способи вчинення крадіжок, що розглядалися у сукупності трьох складових: підготовки, вчинення та приховування злочину. Підготовчі дії до вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів складаються з: обрання об'єкта крадіжки; вивчення об'єкта, що відбувається шляхом спостереження безпосередньо злочинцем або членами злочинної групи; підготовки технічних засобів вчинення та приховування злочину; підбору учасників і розподілу ролей у разі вчинення кримінального правопорушення в групі; відключення засобів відеоспостереження та сигналізації тощо. Способи безпосереднього вчинення злочину розглядаються з поділом їх на дві групи: з проникненням до приміщення складу шляхом зламу перешкод; шляхом відкритого доступу до майна, що зберігається на складі.

Матеріальні сліди кримінального правопорушення розглянуто, зважаючи на їх поділ на сліди-предмети, сліди-речовини та сліди-відображення. Сліди залишаються на будь-якому етапі реалізації злочинного задуму: під час підготовки, вчинення та приховування злочину. З-поміж слідів-відображень під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів найчастіше вилучаються трасологічні сліди (75 %), локалізація яких залежить від дій злочинця, місць розташування викрадених предметів. Встановлено особливості виявлення та дослідження віртуальних, або цифрових (електронних), слідів, які за своїми властивостями є принципово новим видом слідів. Цифрові сліди найчастіше знаходяться у картах пам'яті камер відеоспостереження, що можуть бути встановлені власниками складів.

У підрозділі 1.3 «Характеристика особи правопорушника та потерпілого» розглядаються властивості означених учасників кримінального правопорушення, що впливають на спосіб вчинення та інші складові криміналістичної характеристики.

Встановлено, що за ступенем володіння професійними навичками крадіїв можна поділити на такі групи: 1) непрофесійні злочинці, які, як правило, вперше вчиняють правопорушення та за обставинами (хвороба, звільнення з роботи, відсутність роботи) опинились у тяжкому матеріальному становищі (20 %); 2) випадкові, які викрадають майно, що не достатньо охороняється (35

); 3) кваліфіковані злочинці зі стійкою направленістю на вчинення правопорушення, які мають досвід вчинення крадіжок, відповідну підготовку та професійний інструмент (45 %). Крім того, значна частина крадіжок зі складів та баз зберігання товарів (73 % кримінальних проваджень) вчиняється у групі.

Залежно від предмета злочинного посягання доцільним є поділ злочинців на групи, що спеціалізуються на викраданні: а) предметів, призначених для подальшого продажу: продовольчих, непродовольчих товарів, товарів промислового призначення: заготовок та напівфабрикатів. Такі товари викрадаються, як правило, на замовлення організованими злочинними угрупованнями; б) предметів, призначених для їх подальшого використання у сфері послуг або промислового виробництва як самим крадієм, так і колом його родичів, друзів, знайомих: будівельних матеріалів, сільськогосподарської продукції (фрукти, зерно), полімерних матеріалів, заготовок із металу тощо; в) предметів, що використовуються безпосередньо крадієм для власного споживання: побутових речей, продовольчих товарів, алкогольних напоїв, засобів для відпочинку, сільськогосподарського інвентаря, інструментів, що викрадаються, як правило, зі слабо захищених складів або відкритих майданчиків.

Розділ 2 «Особливості розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів» складається з трьох підрозділів, у яких висвітлюються обставини, що підлягають доказуванню, типові слідчі ситуації початкового та подальшого етапів досудового розслідування та відповідні їм комплекси дій слідчого щодо їхнього вирішення.

У підрозділі 2.1 *«Особливості виявлення крадіжки та початку досудового розслідування»* надано поняття таких наукових категорій, як: планування та організація розслідування; обставини, що підлягають доказуванню; слідчі версії, а також визначено зміст цих категорій у контексті розслідування.

Встановлено, що основним джерелом інформації про вчинення крадіжки є заяви або повідомлення у письмовій чи усній формі – є приводами до початку розслідування у 70 % випадків. Під час звернення особи до підрозділу поліції з письмовою заявою уповноважена службова особа, якою, як правило, є працівник чергової частини, приймає та реєструє таку заяву. Усні заяви вносяться до протоколу уповноваженою службовою особою підрозділу поліції або іншим поліцейським із такими повноваженнями. Заяви та повідомлення можуть надходити як безпосередньо від заявників, які з'явилися до підрозділу поліції, так і іншим способом, найчастіше телефоном за номером «102», sms-повідомленням, через операторів Інтернет-зв'язку, електронною поштою, за допомогою мобільних додатків тощо. Під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів заяви та повідомлення надходять від: власників чи орендарів приміщень складів (67 %); працівників, що безпосередньо охороняють об'єкти (8 %); операторів камер відеоспостереження охоронних фірм (15 %); випадкових свідків, очевидців злочину (7 %); працівників підприємств, торгових точок, ломбардів тощо, через які можливий збут викраденого (3 %).

Іншими приводами до початку розслідування можуть бути: а) ознаки кримінального правопорушення, самостійно виявлені слідчим, дізнавачем або

іншою посадовою особою органу поліції (21 %). Слідчим або дізнавачем ознаки крадіжки можуть бути виявлені під час розслідування іншого кримінального правопорушення; б) повідомлення осіб, які безпосередньо затримали підозрювану особу під час учинення кримінального правопорушення або безпосередньо після його вчинення (8 %). Такими особами під час розслідування крадіжок зі складів можуть бути: власники складу або працівники, які затримали крадіїв, як правило, у робочий час; працівники приватних охоронних фірм або сторожі, які безпосередньо охороняють об'єкт; небайдужі громадяни, які виявили крадіїв під час вчинення злочину та затримали їх; в) з'явлення особи до органів поліції із зізнанням у вчиненні злочину (1 %).

У підрозділі 2.2 «Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування та алгоритм їх вирішення» докладно розглянуто погляди науковців на сутність типової слідчої ситуації як наукової категорії. Базуючись на аналізі думок науковців, а також із урахуванням даних судово-слідчої практики, криміналістичної характеристики злочину та результатів вивчення матеріалів кримінальних проваджень виділено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування.

Визначено типові слідчі ситуації та запропоновано алгоритм їх вирішення під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. Запропонований алгоритм діяльності слідчого у типових слідчих ситуаціях початкового етапу розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів дозволяє оптимізувати процес розслідування, зробити його більш ефективним із метою досягнення бажаних результатів із меншими витратами часу. Знання слідчим окреслених алгоритмів сприятиме прийняттю ним правильних рішень у конкретних слідчих ситуаціях, що виникають у практиці розслідування кримінальних правопорушень.

Щодо кожної з цих ситуацій запропоновано перелік гласних та негласних слідчих (розшукових) дій та інших заходів із їх вирішення.

У підрозділі 2.3 «Діяльність слідчого на подальшому етапі розслідування» визначено мету і завдання подальшого етапу розслідування, також на підставі аналізу думок науковців окреслено типові слідчі ситуації цього етапу.

Встановлено, що у разі затримання особи підозрюваного та наявності доказів для притягнення його до відповідальності здійснюється ретельна перевірка підстав повідомлення про підозру, виявляються всі учасники та встановлюються всі епізоди злочинної діяльності, вивчаються зв'язки між елементами складу злочину, встановлюються причини й умови, що сприяли злочину. Для подальшого етапу характерним є вирішення всіх проблемних питань щодо основних структурних елементів предмета доказування: способу та події вчинення правопорушення, мотивів та мети, характеристик особи злочинця тощо. Інформація, що знаходиться у розпорядженні слідчого на подальшому етапі, дозволяє достатньою мірою відповісти на запитання, що визначали проблемність початкового етапу. Вказана інформація відрізняється більшим обсягом, а її зміст – більшою конкретністю, логічною впорядкованістю, розмаїтістю процесуальних джерел, доказовою надійністю та цілеспрямованістю. Основною ознакою подальшого етапу є процес доказування

шляхом інформаційного опрацювання наявних вихідних даних, встановлення додаткових відомостей та нових джерел інформації, а на їхній основі – фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження.

Розроблено типові слідчі ситуації подальшого етапу розслідування та наведено комплекси слідчих (розшукових) та інших дій, спрямованих на їх вирішення, щодо кожної із зазначених слідчих ситуацій.

Розділ 3 «Організація і тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій» складається з трьох підрозділів, в яких розроблено організаційно-тактичні основи проведення окремих слідчих (розшукових) дій, зокрема огляду, допиту, обшуку, а також визначено особливості використання спеціальних знань при розслідуванні.

У підрозділі 3.1 «Організація і тактика проведення нонвербальних слідчих (розшукових) дій» на основі аналізу наукових поглядів вчених-криміналістів встановлено організаційно-тактичні особливості вказаних слідчих (розшукових) дій.

Однією з важливих слідчих (розшукових) дій, як правило, початкового етапу розслідування, є огляд, мета якого полягає в отриманні орієнтуючої та доказової інформації за кримінальним провадженням. Суть огляду місця події полягає у з'ясуванні всіх деталей того, що сталося, та визначенні механізму події – що саме й у який спосіб відбулося. Це загальне завдання розподіляється на кілька конкретних напрямів роботи: дослідити й зафіксувати обстановку місця події; встановити, як саме правопорушник вплинув на оточення; виявити, зафіксувати та вилучити сліди злочину; з'ясувати особу правопорушника та мотиви його дій; встановити причини та умови, що сприяли вчиненню злочину; зібрати відомості, необхідні для подальших слідчих (розшукових) дій.

Зосереджено увагу на тому, що ефективність вирішення завдань огляду залежить від якості дотримання тактичних правил проведення огляду. Підготовчий етап огляду складається з двох частин: підготовчих дій слідчого до виїзду на місце події та після прибуття на нього. Безпосередньо робочий етап спрямований на вирішення тактичних завдань розслідування та проводиться з дотриманням процесуальних, організаційних і тактичних вимог: єдине керівництво оглядом; об'єктивність, всебічність, повнота; своєчасність і невідкладність; цілеспрямованість й активність; планомірність, системність і послідовність; використання науково-технічних засобів і спеціальних знань; безпечність; використання оперативно-розшукової інформації; взаємодія слідчого з іншими суб'єктами правоохоронної діяльності; використання допомоги громадськості.

Встановлено, що важливою слідчою (розшуковою) дією, спрямованою на виявлення, фіксацію обставин кримінального правопорушення або перевірку отриманих доказів, є обшук. Основними предметами пошуку під час проведення обшуку при розслідуванні крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є: викрадені предмети та їхні частини (упаковка, тара, запасні частини, етикетки, паспорти, інструкції щодо застосування тощо); злодійські інструменти, знаряддя злочину, слюсарні, столярні інструменти та пристосування, що можуть бути використані для зламу перешкод; взуття та одяг, що, можливо, були на злочинці під час учинення крадіжки та можуть містити на собі сліди з місця події; речі та

цінності, приналежність яких підозрюваному та його близьким є сумнівною, з метою їх перевірки на причетність до інших кримінальних правопорушень; документи, що не відповідають прізвищам та не належать мешканцям приміщення (перепустки, посвідчення, дипломи, іменні акції, паспорти, чеки тощо); будь-які документи, що вказують на зв'язок підозрюваного з іншими співучасниками крадіжки (фотознімки, відеозаписи); речі або предмети, що належать співучасникам; записники з номерами телефонів; листи, записки, заставні квитки; квитанції, в тому числі з ломбардів, тощо.

У підрозділі 3.2 «Організація і тактика проведення вербальних слідчих (розшукових) дій» розглянуто організаційно-тактичні прийоми проведення допиту різних учасників кримінального провадження: свідків, потерпілого, підозрюваного.

Найбільш поширеною слідчою (розшуковою) дією під час розслідування кримінальних правопорушень є допит. Допит потерпілого та свідків є вагомим джерелом інформації на початковому етапі досудового розслідування. Виокремлено такі групи свідків: працівники поліції, які самостійно виявили ознаки крадіжки або першими опинилися на місці події; особи, які були залучені до огляду місця події чи інших слідчих (розшукових) дій; особи, які є очевидцями події; працівники служби охорони, сторожі, оператори систем відеоспостереження; особи, які можуть надати інформацію про підозрюваного; власники чи орендарі складів, на яких знаходилося викрадене майно.

Визначено, що предметом допиту підозрюваного під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є з'ясування таких питань: коли та у зв'язку з чим виник намір вчинити крадіжку, які були мотиви вчинення злочину; чи мали місце дії з підготовки до злочину і в чому саме вони полягали; що вплинуло на обрання об'єкта злочинного посягання; хто знав або міг знати про підготовку до вчинення крадіжки; в який спосіб підозрюваний прибув до місця вчинення злочину, з ким зустрічався на шляху пересування, дані про цих осіб або прикмети, приблизний час зустрічі; чи вчинено злочин одноособово або у складі групи, кількість співучасників, наявність попередньої змови між ними, їхні анкетні дані, характеристика, прикмети зовнішності, адреси проживання, ймовірні місця перебування, роль кожного у підготовці, вчиненні та приховуванні злочину; яким способом було вчинено злочин: безпосереднього проникнення до приміщення складу, застосування при цьому спеціальних знарядь злочину, приблизний час початку та закінчення злочинних дій; обстановка у приміщенні, де було вчинено злочин, місце знаходження викрадених речей і цінностей; найменування та кількість викраденого майна; шляхи відходу з місця вчинення крадіжки, спосіб вивезення викрадених речей; місце розподілу або приховування викраденого майна; способи реалізації викраденого: кому й які речі були продано, за яку суму грошей, чи витрачені отримані гроші, де може перебувати викрадене у цей час. Успіх проведення допиту підозрюваного залежить від обрання тактичних прийомів залежно від ситуації, що склалась під час допиту.

У підрозділі 3.3 «Використання спеціальних знань під час розслідування» акцентовано, що використання спеціальних знань є ефективним способом виявлення нової інформації, що слугує вагомим доказом у кримінальному провадженні.

Встановлено, що спеціальними у кримінальному процесі є знання, що мають такі ознаки: систематизовані наукові знання, навички та вміння, що відповідають сучасному рівню досягнень в окремій галузі людської діяльності; неюридичні знання, оскільки «не допускається проведення експертизи для з'ясування питань права» (ст. 242 КПК України); не загальнодоступні знання, для отримання яких потрібна спеціальна освіта або практичний досвід виконання певного виду діяльності. Спеціальні знання при розслідуванні крадіжок зі складів і баз зберігання товарів розглянуто у сукупності, але з поділом їх за формами використання на процесуальні та непроцесуальні.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у розробці криміналістичної характеристики та основ розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. Найбільш вагомими результатами дисертації є такі:

1. Визначено предмет злочинного посягання та обстановку, в якій вчиняються крадіжки зі складів і баз зберігання товарів. Предметом злочинного посягання є речі матеріального світу, які можна поділити за призначенням на три групи: а) призначені для подальшого продажу (54 %). Ними можуть бути різноманітні як продовольчі, так і непродовольчі товари, а також товари промислового призначення, заготовки та напівфабрикати. Значну частину цієї групи складають товари, що викрадаються на замовлення та вчиняються у складі організованих злочинних угруповань; б) призначені для їх подальшого використання у промисловому виробництві чи сфері послуг як самим крадієм, так і колом його родичів, друзів, знайомих (25 %). Ними можуть бути будівельні матеріали, сільськогосподарська продукція (зерно, фрукти), заготовки з металу, полімерні матеріали тощо; в) ті, що використовуються крадієм для власного споживання (21 %). Ними можуть бути предмети побуту або продовольчі товари, алкогольні напої, засоби для відпочинку (надувні матраци, човни, мопеди, велосипеди, риболовні снасті тощо), сільськогосподарський інвентар, інструменти, що викрадаються, як правило, зі слабо захищених складів або відкритих майданчиків.

Основними елементами обстановки вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є місце, час та умови діяльності підприємства. Місце вчинення кримінального правопорушення – приміщення складів, що можуть бути класифіковані за такими критеріями: розміром і конструктивними особливостями; способом зберігання продукції; ступенем захищеності; місцем розташування відносно населеного пункту; режимом роботи. Час вчинення правопорушення пов'язаний із режимом роботи підприємства: 78 % випадків крадіжок вчиняється у нічний час, 22 % – у денний час, як правило особами, які мають вільний доступ до майна, що знаходиться на складі. Частіше крадіжки вчиняються на складах, що працюють не кожен день, а відкриваються за потребою, рідше – при цілодобовій роботі. За місцем розташування частіше крадіжки вчиняються на складах, що

розташовані на околицях міст та не мають належної охорони.

2. Спосіб вчинення крадіжок розглянуто у сукупності трьох складових: підготовки, вчинення та приховування злочину. Підготовчі дії до вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів складаються з: обрання об'єкта крадіжки; вивчення об'єкта, що відбувається шляхом спостереження безпосередньо злочинцем або членами злочинної групи; підготовки технічних засобів вчинення та приховування злочину; підбору учасників і розподілу ролей у разі вчинення кримінального правопорушення в групі. Підготовча стадія крадіжок зі складів має певні особливості, котрі полягають у діях злочинців безпосередньо на місці вчинення злочину перед проникненням у приміщення складу, що виявляються у відключенні засобів відеоспостереження та сигналізації. Спосіб безпосереднього вчинення злочину можна поділити на дві категорії: проникненням до приміщення складу шляхом зламу перешкод; шляхом відкритого доступу до майна, що зберігається на складі. Визначення способу вчинення кримінального правопорушення під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є визначальним компонентом для розробки інших елементів криміналістичної характеристики, а саме: слідової картини, обстановки вчинення злочину, характеристики особи правопорушника та потерпілої сторони; він взаємопов'язаний із зазначеними елементами та впливає на їх формування. Дії злочинців із підготовки, вчинення та приховування злочину складають динамічну систему взаємодії матеріальних об'єктів, наслідком якої є утворення слідів, дослідження яких надає слідчому інформацію щодо події кримінального правопорушення та його учасників.

Матеріальні сліди кримінального правопорушення розглянуто, зважаючи на їх поділ на сліди-предмети, сліди-речовини та сліди-відображення. Сліди залишаються на будь-якому етапі реалізації злочинного задуму: під час підготовки, вчинення та приховування злочину. Практика розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів свідчить про негативні наслідки розслідування у разі невиявлення слідів, що утворюються на стадіях підготовки та приховування злочину. З-поміж слідів-відображень під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів найчастіше вилучаються трасологічні сліди (75 %), локалізація яких залежить від дій злочинця, місць розташування викрадених предметів. Встановлено особливості виявлення та дослідження віртуальних, або цифрових (електронних), слідів, які за своїми властивостями є принципово новим видом слідів. Цифрові сліди найчастіше знаходяться у картах пам'яті камер відеоспостереження, що можуть бути встановлені власниками складів. Також момент вчинення злочину може бути випадково зафіксовано на камеру телефона перехожих або відеореєстратора автомобілів, що знаходилися біля складу або проїжджали повз.

3. Встановлено характеристики особи крадія, основною з яких є ступінь володіння професійними навичками. За цим критерієм крадіїв можна поділити на такі групи: 1) непрофесійні злочинці, які, як правило, вперше вчиняють правопорушення та за обставинами (хвороба, звільнення з роботи, відсутність роботи) опинились у тяжкому матеріальному становищі (20 %); 2) випадкові,

які викрадають майно, що не достатньо охороняється (35 %); 3) кваліфіковані злочинці зі стійкою напруженістю на вчинення правопорушення, які мають досвід вчинення крадіжок, відповідну підготовку та професійний інструмент (45 %). Кваліфікація злочинців корелюється з особою потерпілого, тобто власника складу або частини майна на складі: професійні крадії, як правило, вибирають сховища з коштовною продукцією, незважаючи на можливі складнощі з проникненням на територію складу. І навпаки, непрофесійні крадії вибирають менш охоронювані склади, не зважаючи на наявність у них матеріальних цінностей. Крім того, значна частина крадіжок зі складів та баз зберігання товарів (73 % кримінальних проваджень) вчиняється у групі.

4. Досудове розслідування починається з отримання інформації про вчинення кримінального правопорушення. Джерелом інформації про вчинення крадіжки можуть бути: заяви та повідомлення осіб, які надходять до підрозділу поліції (70 %); самостійно виявлені слідчим, дізнавачем, оперативним працівником або іншою посадовою особою органу поліції обставини кримінального правопорушення (21 %); повідомлення осіб, які затримали підозрювану особу під час учинення або замаху на вчинення кримінального правопорушення, чи безпосередньо після вчинення кримінального правопорушення, чи під час безперервного переслідування особи, яка підозрюється в його вчиненні (8 %); інші випадки, зокрема, коли особа з'являється до органів поліції із зізнанням у вчиненні злочину (1 %).

Після початку досудового розслідування завданням слідчого є встановлення обставин, що підлягають доказуванню. Крім визначених у ст. 91 КПК України, встановленню, дослідженню, доказуванню під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів підлягають такі обставини: місцезнаходження складу чи бази, особливо якщо відсутня чітка адреса; характеристики складу згідно з прийнятою класифікацією; графіки роботи підприємств, що використовують складське приміщення; ступінь захищеності об'єкта (приміщення, відкритий майданчик, наявність огорожі, паркану, стан захищеності вікон, дверей тощо); наявність систем сигналізації, відеоспостереження; якісний та кількісний склад охорони та ін.; кількість, найменування, характеристика продукції, розміщеної на складі, та місця її зберігання; відомості щодо власника складського приміщення, його прибуток від роботи складу, співвідношення з орендарями, взаємовідносини з колективом; кількість працівників складу, їхні функціональні обов'язки, ступінь доступу до складських приміщень та продукції, що зберігається на складі, чи були вони раніше засуджені; наявність поблизу приміщення складу місць можливого тимчасового збереження вкраденого майна (яр; недобудовані будівлі, лісопосадки тощо).

5. Визначено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування крадіжок зі складів і баз зберігання товарів, як-от: 1) надійшла інформація від власника або орендаря складу щодо виявлення ознак проникнення до приміщення та відсутності матеріальних цінностей. Є орієнтовні відомості щодо часу вчинення, способу проникнення, предмета злочинного посягання, завданих збитків. При цьому відсутня будь-яка інформація щодо особи

підозрюваного або підозрюваних, очевидці та свідки події відсутні (22 %); 2) надійшла заява щодо вчинення крадіжки від власника приміщення, точно встановлено час вчинення правопорушення; предмет злочинного посягання; спосіб проникнення у приміщення; дані щодо кількості та зовнішнього вигляду правопорушників, отримані з камер відеоспостереження або від наявних свідків, очевидців. При цьому нікого з підозрюваних не затримано, та місце їх перебування невідомо (42 %); 3) є заява щодо вчинення крадіжки, відсутні матеріальні цінності. Встановлено, що кримінальне правопорушення вчинено групою осіб, при цьому одного з підозрюваних затримано на місці вчинення злочину; є свідки, очевидці крадіжки, а також відомості про спосіб вчинення, механізм події, кількість та ознаки зовнішності співучасників. При цьому відсутнє викрадене майно (10 %); 4) підозрюваного або злочинну групу затримано на місці або безпосередньо після вчинення крадіжки з викраденим майном, присутні свідки та очевидці (17 %); 5) ознаки крадіжки виявлено через деякий значний час після вчинення злочину. Відсутня будь-яка інформація щодо події кримінального правопорушення та осіб, які його вчинили (9 %).

6. Діяльність слідчого на подальшому етапі розслідування спрямована на вирішення слідчих ситуацій, що сформовано за критерієм ставлення підозрюваного до вчинених ним дій та з урахуванням існуючої доказової бази, що була отримана на початковому етапі. Зважаючи на це, виділено такі типові слідчі ситуації: 1) затримано всіх членів злочинного угруповання, всі вони визнають свою провину, співпрацюють зі слідством, повернули викрадене майно або готові відшкодувати завдані збитки (21 %). У розпорядженні слідства достатньо доказів, що підтверджують їхню участь у вчиненні крадіжки. Вказана ситуація є найбільш сприятливою для розслідування; 2) затримано всіх членів угруповання, але окремі з них визнають свою провину частково або взагалі не визнають, у показаннях учасників групи є розбіжності щодо механізму вчиненого злочину та ступеня участі кожного з учасників (32 %). Зазначену типову слідчу ситуацію можна поділити на дві окремі, що відрізняються ступенем сформованості доказової бази, а саме: 2.1) доказів, зібраних на початковому етапі, недостатньо для доказування провини окремих учасників кримінального правопорушення; 2.2) доказів, що визначають предмет доказування достатньо; 3) затримано одного чи двох членів злочинного угруповання, які визнають свою провину частково, зменшують свою участь у вчиненні злочину, відсутня інформація про інших учасників, і затримані відмовляються її надавати, доказів недостатньо (22 %); 4) затримано одного чи двох членів злочинного угруповання, які не визнають своєї провини, відмовляються давати показання щодо інших членів угруповання, особи яких не встановлено та місцезнаходження яких невідомо. Підозрювані не співпрацюють зі слідством, протидіють розслідуванню, доказів їхньої провини недостатньо. Це є найнесприятливішою ситуацією для розслідування (10 %); 5) затримано одного чи двох членів злочинного угруповання, які заперечують свою причетність до злочину, є достатні дані щодо інших членів угруповання; доказів, що вказують на механізм вчинення злочину та участь кожного у ньому, достатньо (15 %).

7. До основних нонвербальних слідчих (розшукових) дій належать огляд,

зокрема, у контексті розглядуваного нами кримінального правопорушення, огляд місця події, та обшук. Ефективність вирішення завдань розслідування залежить від якості дотримання тактичних правил проведення огляду. Часто огляд проводять поспіхом або формально, що значно знижує його результативність. Під час розслідування крадіжок загалом та тих, що вчиняються зі складів та баз зберігання товарів зокрема, процес огляду поділяють на три етапи: підготовчий, робочий та заключний. Підготовчий етап огляду місця події, у свою чергу, складається з двох частин: підготовчих дій слідчого до виїзду на місце події та після прибуття на нього. Безпосередньо робочий етап спрямований на вирішення тактичних завдань розслідування. Тактика огляду місця події втілюється у кількох послідовних стадіях: оглядовій, статичній і динамічній. Початок огляду залежить від виду приміщення та території складу. Огляд складського приміщення проводиться на розсуд слідчого: а) від місця проникнення, яким може бути частина пролomu в стіні, вибите вікно, отвір у металі ангару тощо; б) від вхідних дверей до центру місця події, де знаходилися викрадені предмети, виявлено сліди перебування правопорушників, пошкодження обстановки місця події та ін. У ході проведення огляду місця події найчастіше оглядаються та вилучаються: знаряддя вчинення кримінального правопорушення: ломи, дроти, слюсарний інструмент тощо; сліди трасологічні (знарядь вчинення злочину на вхідних дверях або у місцях проникнення, папілярних візерунків, взуття, транспортних засобів, на яких було вивезено майно); сліди біологічного походження (кров, слина, в тому числі на недопалках цигарок, піт); зразки викраденої продукції. Після закінчення робочого настає завершальний етап, що охоплює складання письмового протоколу та додатків до нього: фототаблиць, схем, креслень, планів, включно з упаковкою виявлених та вилучених об'єктів.

Поряд із оглядом важливою слідчою (розшуковою) дією, спрямованою на виявлення, фіксацію обставин кримінального правопорушення або перевірку отриманих доказів, є обшук. Основними предметами пошуку під час проведення обшуку при розслідуванні крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є: викрадені предмети та їхні частини (упаковка, тара, запасні частини, етикетки, паспорти, інструкції щодо застосування тощо); злочинські інструменти, знаряддя злочину, слюсарні, столярні інструменти та пристосування, що можуть бути використані для зламу перешкод; взуття та одяг, що, можливо, були на злочинці під час учинення крадіжки та можуть містити на собі сліди з місця події; речі та цінності, приналежність яких підозрюваному та його близьким є сумнівною, з метою їх перевірки на причетність до інших кримінальних правопорушень; документи, що не відповідають прізвищам та не належать мешканцям приміщення (перепустки, посвідчення, дипломи, іменні акції, паспорти, чеки тощо); будь-які документи, що вказують на зв'язок підозрюваного з іншими співучасниками крадіжки (фотознімки, відеозаписи); речі або предмети, що належать співучасникам; записники з номерами телефонів; листи, записки, заставні квитки; квитанції, в тому числі з ломбардів, тощо. Ці документи можуть бути як у паперовому вигляді, так і в електронному – на планшетах, комп'ютерах, ноутбуках, картах пам'яті, мобільних телефонах тощо.

Основною вербальною слідчою (розшуковою) дією є допит, що поділяється на три етапи: підготовчий, робочий (безпосереднє проведення), заключний (фіксація ходу та результатів). Сутність робочого етапу полягає в отриманні інформації від допитуваного, що може бути використана при доказуванні у кримінальному провадженні. Для отримання інформації використовується сукупність тактичних прийомів, кількість та характер яких залежить від ситуації допиту, а саме взаємовідносин між уповноваженою особою, з одного боку, та допитуваною особою – з іншого. Ситуація допиту може бути конфліктною та безконфліктною. В умовах безконфліктного допиту застосовуються такі тактичні прийоми: використання можливостей вільної розповіді; конкретизація та деталізація показань, їх співставлення з іншими доказами; постановка уточнюючих, конкретизуючих та нагадуючих запитань; використання письмових та речових доказів; уточнення змісту повідомленої інформації для переконання в адекватному розумінні її значення допитуваним; використання асоціативних зв'язків; встановлення, які образи, враження, спогади виникали у допитуваного під час сприйняття події чи окремих її елементів; використання допомоги психолога; допит на місці події. У конфліктній ситуації, що у тактичному розумінні є більш складною, можливо використовуються такі тактичні прийоми: встановлення психологічного контакту – 86 %; дача показань у формі вільної розповіді – 97 %; постановки запитань – 95 %; використання фактора раптовості під час постановки уточнюючих і додаткових запитань – 64 %; зміна темпу постановки запитань – 44 %; роз'яснення положень законодавства та наслідків поведінки особи при їх порушенні – 55 %; роз'яснення наслідків дачі неправдивих показань – 45 %; роз'яснення наслідків щирого каяття – 60 %; використання позитивних якостей особи допитуваного – 35 %; пред'явлення доказів – 66 %; спостереження за поведінкою допитуваного та його психофізичними реакціями – 34 %; підтримання напруги – 30 %; створення уявлення обізнаності слідчого у наявних фактах – 42 %; приховування меж інформованості слідчого – 46 %; надання слідчим інформації щодо ймовірного розвитку події кримінального правопорушення та участі у ньому допитуваного – 36 %; розпалення конфлікту – 30 %; втягування допитуваного у спір – 28 %; використання конфліктів та протиріч у злочинній групі – 42 %.

8. Спеціальні знання при розслідуванні крадіжок зі складів і баз зберігання товарів використовуються у процесуальній та непроцесуальній формах. Самостійною процесуальною формою застосування спеціальних знань є участь спеціаліста під час проведення слідчих (розшукових) дій. За результатами проведеного дослідження при розслідуванні крадіжок зі складів та баз зберігання товарів у зазначеній формі спеціальні знання використовувались у 96 % проваджень. Із них у 87 % – під час огляду місця події, 90 % – під час обшуку, 78 % – під час слідчого експерименту, 72 % – під час пред'явлення для впізнання, 47 % – під час допиту. Здебільшого як спеціалісти залучаються інспектори-криміналісти слідчих відділів поліції. У 78 % випадків спеціалісти залучались виключно для відеофіксації ходу проведення слідчої (розшукової) дії. Іншою важливою процесуальною формою використання спеціальних знань у

кримінальному провадженні є призначення та проведення експертиз. Встановлено, що найчастіше призначаються такі види експертиз: трасологічна (70 %), зокрема: дактилоскопічна (38 %), замків та пломб (54 %), слідів знарядь зламу (43 %), транспортних засобів (8 %), встановлення цілого за частинами (5 %); матеріалів, речовин та виробів (15 %); технічна експертиза документів (19 %); почеркознавча (12 %); товарознавча (24 %); судово-медична речових доказів (слідів біологічного походження) (8 %); психіатрична – 14 %; психологічна – 6 %. Також можливе проведення комплексних експертиз.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Карпова О. С. Способи вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. *Наукові перспективи*. 2025. № 6 (60). С. 753–765.
2. Карпова О. С. Типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів та алгоритм їх вирішення. *Наукові інновації та передові технології. Серія : Право*. 2025. № 7 (47). С. 928–939.
3. Карпова О. С. Особливості виявлення ознак злочину та початок досудового розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. *Наука і техніка сьогодні. Серія : Право*. 2025. Вип. 7 (48). С. 132–143.
4. Карпова О. С. Подальший етап розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. *Право і суспільство*. 2023. № 5. С. 446–453.
5. Karпова O. The object of the offence and the circumstances of thefts from warehouses. *European socio-legal and humanitarian studies*. 2024. No. 3. P. 88–96.

Наукові праці, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

6. Карпова О. С. Види складських приміщень, що є об'єктом злочинного посягання під час розслідування крадіжок. *Актуальні питання криміналістики та судової експертизи : матеріали міжвідом. наук.-практ. круглого столу* (м. Київ, 21 лист. 2024 р.). Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2024. С. 312–314.
7. Карпова О. С. Характеристика особи правопорушника та потерпілого як елементи криміналістичної характеристики крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. *Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти : матеріали ІХ Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Дніпро, 21 бер. 2025 р.) : у 2 ч. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2025. Ч. I. С. 745–747.
8. Карпова О. С. Розробка методики розслідування крадіжок із складів та баз зберігання товарів: постановка проблеми. *Криміналістика та судова експертиза: сучасний стан і перспективи розвитку : матеріали ІІ Всеукр. наук.-практ. конф. з нагоди 25-річчя Експертної служби МВС України* (м. Київ, 20 черв. 2025 р.). Київ : ДНДЕКЦ МВС України, 2025. С. 263–268.

АНОТАЦІЯ

Карпова О. С. Криміналістична характеристика та основи розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за

спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність. – Дніпровський державний університет внутрішніх справ, м. Дніпро, 2026.

У дисертації проведено поглиблений аналіз наукових джерел, законодавства, судової та слідчої практики щодо розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів, на основі якого здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано вирішення наукового завдання, що полягає у розробці криміналістичної характеристики та основ розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів.

Визначено предмет злочинного посягання та обстановку, в якій вчиняються крадіжки зі складів та баз зберігання товарів. Предметом злочинного посягання є речі матеріального світу, котрі поділено на три групи. Встановлено, що основними елементами обстановки вчинення крадіжок зі складів та баз зберігання товарів є місце, час та умови діяльності підприємства. Визначено способи вчинення крадіжок, що розглядаються у сукупності трьох складових: підготовки, вчинення та приховування злочину. Дії злочинців із підготовки, вчинення та приховування злочину складають динамічну систему взаємодії матеріальних об'єктів, наслідком якої є утворення слідів, котрі розглянуто у роботі крізь призму їх поділу на матеріальні (сліди-предмети, сліди-речовини, сліди-відображення), ідеальні та цифрові. Встановлено характеристики особи крадія, основною з яких є ступінь володіння професійними навичками.

Визначено та систематизовано обставини, що підлягають доказуванню під час розслідування крадіжок зі складів та баз зберігання товарів. Окреслено типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування крадіжок зі складів і баз зберігання товарів, які сформовано залежно від наявності інформації щодо вчиненого кримінального правопорушення та місцезнаходження підозрюваного. Охарактеризовано діяльність слідчого на подальшому етапі розслідування, спрямовану на вирішення слідчих ситуацій, що сформовано за критерієм ставлення підозрюваного до вчинених ним дій та з урахуванням існуючої доказової бази, що була отримана на початковому етапі.

Встановлено, що основними нонвербальними слідчими (розшуковими) діями є огляд місця події та обшук. Розроблено організаційно-тактичні прийоми проведення означених слідчих (розшукових) дій на кожному з етапів їх проведення: підготовчому, робочому та заключному. Визначено, що основною вербальною слідчою (розшуковою) дією є допит, сутність якого полягає в отриманні інформації від допитуваного, що може бути використана при доказуванні у кримінальному провадженні. Для отримання інформації використовується сукупність тактичних прийомів, кількість та характер яких залежить від ситуації допиту, а саме взаємовідносин між уповноваженою особою, з одного боку, та допитуваною особою – з іншого. Розглянуто використання спеціальних знань під час розслідування у процесуальній (призначення експертиз та участь спеціаліста при проведенні слідчих (розшукових) дій) та непроцесуальній формах.

Ключові слова: розслідування, криміналістична характеристика, докази, крадіжки, склади та бази зберігання товарів, слідчий, спеціаліст, слідчі (розшукові) дії, криміналістичне забезпечення.

SUMMARY

Karpova O. S. Forensic characteristics and the basics of investigating thefts from warehouses and storage bases of goods. – *The manuscript.*

The thesis is for candidate's degree of law on specialty 12.00.09 – Criminal Procedure and Criminalistics; Forensic Examination; Operational-Search Activity. – The Dnipro State University of Internal Affairs, Dnipro, 2026.

The dissertation provides an in-depth analysis of scientific sources, legislation and a generalization of judicial and investigative practice regarding the investigation of thefts from warehouses and storage bases of goods, on the basis of which a theoretical generalization is made and a solution to the scientific task is proposed, which consists in developing a forensic characteristic and the foundations of the investigation of thefts from warehouses and storage bases of goods.

The subject of the criminal offense and the situation in which thefts from warehouses and storage bases of goods are committed are determined. The subject of the criminal offense is the things of the material world, which the author divides into three groups. It is established that the main elements of the situation for committing thefts from warehouses and storage bases of goods are the place, time and conditions of the enterprise's activity. The methods of committing thefts are determined, considered in the aggregate of three components: preparation, commission and concealment of the crime. The actions of criminals in the preparation, commission and concealment of a crime constitute a dynamic system of interaction of material objects, the result of which is the formation of traces, which are considered in the work, based on their division into material (traces-objects, traces-substances and traces-images), ideal, digital. The characteristics of the thief's personality are established, the main of which is the degree of possession of professional skills.

The circumstances that are subject to proof during the investigation of thefts from warehouses and storage bases of goods are determined and systematized. Typical investigative situations of the initial stages of the investigation of thefts from warehouses and storage bases of goods are determined, which are formed depending on the availability of information about the criminal offense committed and the location of the suspect. The directions of the investigator's activity at the subsequent stage of the investigation are outlined, aimed at resolving investigative situations, which are formed according to the criterion of the suspect's attitude to the actions committed by him and taking into account the existing evidentiary base that was obtained at the initial stage.

It has been established that the main non-verbal investigative (search) actions are the inspection of the scene and the search. Organizational tactical methods for conducting the specified investigative (search) actions at each of the stages of their conduct have been developed: preparatory, working and final. It has been established that the main verbal investigative (search) action is interrogation, the essence of which is to obtain information from the interrogated person, which can be used in proving criminal proceedings. To obtain information, a set of tactical methods is used, the number and nature of which depends on the interrogation situation, namely the relationship between the authorized person on the one hand and the interrogated person on the other. The use of special knowledge during the investigation in procedural (the appointment of examinations and the participation of a specialist in conducting investigative (search) actions) and non-procedural forms is considered.

Key words: *investigation, forensic characteristics, evidence, theft, warehouses and storage facilities, investigator, specialist, investigative (search) actions, forensic support.*